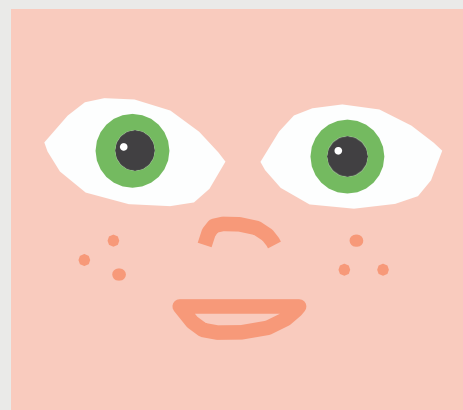
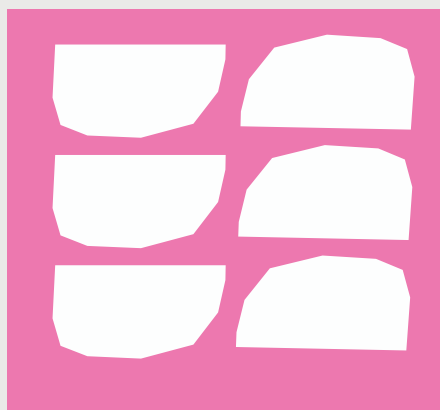

TAIDE KASVAA MINUSSA - VARHAISKASVATUKSEN KULTTUURIKASVATUSOPAS

SISÄLLYSLUETTELO

1. ESIPUHE JA LUKUOHJE	3
2. MIKSI KULTTUURI/KULTTUURIKASVATUS ON TÄRKEÄÄ?	4
3. ILMAISUN ERI MUODOT VARHAISKASVATUKSESSA	6
4. KULTTUURIKASVATUKSEN ERI TASOT	8
4.1. KULTTUURI ARJESSA.....	8
4.2 LÄHIYMPÄRISTÖ	10
4.3 KULTTUURILAITOKSET JA AMMATTITAIDE.....	11
5. KULTTUURIKASVATUKSEN TASOT	15
6. KULTTUURILAITOKSIA JA MUUTA KULTTUURISISÄLTÖÄ TAMPEREELLA.....	16
7. SANASTOA.....	20
8. VIITTEITÄ, VINKKEJÄ JA LINKKEJÄ.....	25

Kuva: Tampereen kaupungin varhaiskasvatus

1. ESIPUHE JA LUKUOHJE

Hyvä lukija,

Hienoa, että olet tarttunut Tampereen kaupungin varhaiskasvatuksen kulttuurikasvatusoppaaseen. Oppaan tarkoituksena on auttaa varhaiskasvatuksen ammattilaisia toteuttamaan Tampereen varhaiskasvatussuunnitelmaa ja lapsen oikeutta taiteeseen ja kulttuuriin.

Taiteella ja kulttuurilla on suuri merkitys lapsen kasvussa ja kehityksessä, puhutaan sitten omasta taiteen tekemisestä tai ammattilaisten tekemän taiteen kokemisesta. Taiteellinen toiminta tukee lasten osallisuutta. Taiteen avulla opitaan yhteisöllisyyttä, tunnetaitoja ja toisen huomioon ottamista. Se auttaa eläytymään toisen kokemusmaailmaan ja ymmärtämään erilaisuutta. Tärkeä osa oman kotikaupungin tuntemista ja kulttuurikompetenssin kehittymistä on myös tietää, mitä eri taiteenlajit ovat, missä niihin pääsee tutustumaan ja miten näissä paikoissa toimitaan.

Tämän oppaan on laatinut moniammatillinen työryhmä, joka koostuu varhaiskasvatuksen ja kulttuurin ammattilaisista. Opas on päivittyvä, erityisesti kulttuurilaitoslistaus elää ajassa, samoin vasu-viittauksia tarkistetaan varhaiskasvatussuunnitelman päivitysten yhteydessä.

Toivotan sinulle ja ryhmällesi mukavia ja opettavaisia kulttuurihetkiä!

Työryhmän puolesta
Marianna Lehtinen
lastenkulttuurin johtava koordinaattori
Tampereen kaupunki

2. MIKSI KULTTUURI/KULTTUURIKASVATUS ON TÄRKEÄÄ?

Taide- ja kulttuurikasvatus ovat osa jokaisen varhaiskasvatuksessa olevan lapsen arkea. Ne sisältävät varhaiskasvatussuunnitelman perusteisiin (Opetushallitus 2018). Kulttuurikasvatuksessa taide ja kulttuuri tarjoavat oppimisympäristön minkä tahansa muun asian oppimiselle.

YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen mukaan lapsella on oikeus osallistua taiteeseen ja kulttuuriin. Aikuisen tehtävä on mahdollistaa lapsen kulttuuriosallistuminen. Varhaiskasvatuksessa tapahtuva taide- ja kulttuurikasvatus takaa tasa-arvoisen osallistumismahdollisuuden kaikille lapsille.

Taiteella on tutkitusti monia hyviä vaikutuksia.

Se muun muassa:

- tukee persoonallista kasvua
- syventää itsetuntemusta
- antaa väylän kehittää omaa itseilmaisua
- tuottaa mielihyvää ja syviä esteettisiä kokemuksia
- luo mahdollisuuden eläytyä toisen tunteisiin ja kokemuksiin
- antaa mahdollisuuden kehittää omaa eettistä ja yhteiskunnallista ajattelua
- itse tehtynä tuottaa onnistumisen kokemuksia sekä hyväksytyksi ja kuulluksi tulemisen tilan
- lisää osallisuutta ja yhteisöllisyyttä

Taiteen kautta tietäminen, monitaiteiseen tietotaitoon tutustuminen ja taiteen välineiden käytön haltuun ottaminen vaatii pedagogisia keinoja ja taiteen läsnäoloa arjessa. Se näkyy lapsen oman ilmaisun vahvistamisena, lorutelu- tai satuhetkinä, ryhmässä tehtävinä mielikuvitustarinointeina, sirkusteemaan asettuvina kuperkeikkoina jne.

Tekemällä taidetta lapsi tulee osalliseksi omasta kulttuuristaan. Taiteen kokeminen, siitä keskusteleminen ja sen tulkitseminen yhdessä lisää yhteisöllisyyttä ja tunnetta johonkin kuulumisesta.

Elämyksellinen kulttuurikasvatus avartaa lapsen maailmaa ja mahdollistaa lapselle esteettisen peruskokemuksen syntymisen. Esteettinen peruskokemus syntyy lapsuudessa luoden perustan kaikille tuleville taiteesta saataville kokemuksille. Se syntyy, kun taide herättää lapsessa voimakkaan kokemuksen, jolloin taiteesta nauttimisesta tulee itseisarvo, ja syntyy intohimo itsensä ilmaisemiseen taiteen keinoin. Taiteellinen kokemus voi olla syvästi koskettava ja lumoava ja luoda pysyvän jäljen lapsen mieleen. (Ruokonen & Rusanen 2009, 12).

VINKKI

Tee tanssiesitys jostain arkisesta puuhasta, niin kuin vaikka purkansyönti tai hampaiden pesu.

Jakakaa toiminto osiin ja keksikää joka vaiheelle eri liike. Sitten vain esittäte liikkeit peräjäälkeen ja esim. purkkatanssi on valmis.

MITÄ EROA ON TAITEELLA JA KULTTUURILLA?

Kulttuuri on jotain, jonka keskellä elämme. Olemme sidoksissa oman kulttuurimme tapoihin, ajattelu- ja käyttäytymismalleihin, kieleen, kommunikointiin, juhlarituaaleihin sekä perinteisiin. Ympäröivässä maisemassakin näkyy oman kulttuurimme jälki. Aineettoman kulttuuriperinnön tapakäytännöt siirtyvät sukupolvilta toisille. Kulttuurin ymmärtäminen lisää ymmärrystä omasta elämästämme sekä laajasti kulttuuriimme liittyvistä henkisistä ja aineellisista tasoista. Tämän ymmärryksen avulla on helpompi ymmärtää myös muita kulttuureja.

Kuva: Emmi Nuorgam

Taiteet ovat yksi merkittävä kulttuurin ilmenemismuoto. Taide on eri tavoin tapahtuvaa tarkoituksellista viestintää, jolla pyritään vaikuttamaan kokijansa ajatteluun, tunteisiin tai tuottamaan hänelle esteettisiä elämyksiä. Eri taiteenalat perustuvat toimintaan, jota ihminen on tehnyt aina. Jo esihistoriallisella ajalla ihminen on tehnyt luolamaalauksia, musisoitunut, tanssinut ja kertonut tarinoita. Pieni lapsi tunnistaa musiikin rytmin ja alkaa liikkua sen mukaan. Ihmisellä voi siis ajatella olevan sisäsyntyinen tarve ilmaista itseään eri tavoin. Toisaalta taide usein herättää tunteita, jotka voivat olla iloa, surua, kauhistusta, riemua, jännitystä, ja kaikkea siltä väliltä. Ja tämä on jopa suotavaa.

VINKKI

Aamutarinat!

Aamun kokoontumisessa yksi lapsi kertoo toisille tarinan. Muiston, unen, arkiasian. Sitten valitaan tarinan esittäjät. Kuka on lapsi, kuka äiti, kuka hukkunut kirjaston kirja, kuka matto, johon äiti kompastuu. Esitys esitetään ja sitten tarkistetaan kertojalta menikö oikein.

3. ILMAISUN ERI MUODOT VARHAISKASVATUKSESSA

Miten lapset ovat osallisia oman kulttuurikasvatuksensa suunnittelussa ja toteutuksessa? Miten erilaiset oppimisprosessit syntyvät ja miten niitä viedään eteenpäin? Osallisuuden kulttuurissa aikuinen on lasten ajattelun ja ideoiden tukija ja rikastuttaja. Aikuinen voi syventää aiheita kysymyksillään ja ehdottaa erilaisia keinoja asioiden käsittelyyn. Aikuiset edelleen suunnittelevat toimintaa, ja ovat vastuussa siitä, kuitenkin ottaen huomioon lasten omat aloitteet.

Taiteellisessa toiminnassa keskiössä on tekeminen ja prosessi, ei lopputulos. Prosessissa edetään yhdessä pohtien, miten eteen tulevat ongelmat ratkaistaan. Toimintaa havainnoidaan ja dokumentoidaan pedagogisesti eri vaiheissa, ja vaiheisiin voidaan palata myös myöhemmin. Dokumentointia voidaan tehdä monenlaisilla menetelmillä. Lapsille eri vaiheiden muistelu jälkeenpäin voi tuoda tilanteeseen liittyvät oppimiskokemukset elävästi mieleen. Erityisesti spontaanin tilanteen dokumentointi on tärkeää, silloin lopputuotosta ei välttämättä edes ole, on vain prosessi.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa eri ilmaisumuodoista kerrotaan seuraavasti:

MUSIIKILLINEN ILMAISU

”Varhaiskasvatuksen musiikillisen ilmaisun tavoitteena on tuottaa lapsille musiikillisia kokemuksia sekä vahvistaa lasten kiinnostusta ja suhdetta musiikkiin. Lapsia ohjataan elämykselliseen kuuntelemiseen ja ääniympäristön havainnointiin. Lasten valmiudet hahmottaa musiikkia sekä äänen kestoa, tasoa, sointiväriä ja voimaa kehittyvät leikinomaisen musiikillisen toiminnan kautta. Heidän kanssaan lauletaan, loruillaan, kokeillaan erilaisia soittimia, kuunnellaan musiik-

kia ja liikutaan musiikin mukaan. Lapset saavat kokemuksia perussykkeestä, sanarytmeistä ja keho-soittamisesta. Lapsia rohkaistaan käyttämään mielikuvitustaan ja ilmaisemaan musiikin herättämiä ajatuksia ja tunteita esimerkiksi kertoen, kuvallisesti ilmaisten tai tanssien. Lapset saavat myös kokemuksia musiikin tekemisestä yhdessä sekä pienimuotoisten musiikkiesitysten harjoitteluprosesseista ja esiintymistilanteiden tuomasta onnistumisen ilosta” (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet, 45).

Kuva: Lastenkulttuurikeskus Rulla

VINKKI

Käydään kirjastossa hakemassa viidennen hyllyn kuudes kirja. Tehdään kirjasta esitys, laulu ja maalaus.

KUVALLINEN ILMAISU

"Kuvallisen ilmaisun tavoitteena on kehittää lasten suhdetta kuvataiteeseen, muuhun visuaaliseen kulttuuriin ja kulttuuriperintöön. Lapsilla on mahdollisuus nauttia kuvien tekemisestä sekä saada esteettisiä elämyksiä ja kokemuksia taiteen äärellä. Lapset harjoittavat kuvallista ajatteluaan, havainnointiaan ja kuvien tulkintaa monipuolisen kuvailmaisun avulla. Kuvan tekemisen taitoja kehitetään moniaistisesti sekä yhteyksiä muihin ilmaisun muotoihin rakentaen. Lapset kokeilevat erilaisia kuvan tekemisen tapoja, välineitä ja materiaaleja esimerkiksi maalaamalla, piirtämällä, rakentamalla ja mediaesityksiä tekemällä. Lasten kanssa havainnoidaan heidän itse tekemiään kuvia, taideteoksia, mediasisältöjä, esineitä sekä rakennetun ja luonnon ympäristön kohteita. Lapsia ohjataan tulkitsemaan ja kertomaan ajatuksiaan kuvallisista viesteistä. Kuvia tarkasteltaessa kiinnitetään huomiota esimerkiksi väreihin, muotoihin, materiaaleihin, tekijään, esitysyhteyteen ja kuvien herättämiin tunteisiin." (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet, 42-43.)

VINKKI

Hypi runo. Tehkää eteisen lattiaan ruudukko, johon voi vaikka postit-lapuilla liimata lasten keksimiä sanoja. Sitten vain hyppimään ja aikuinen kirjaa ylös millainen runo hypyistä syntyi.

SANALLINEN JA KEHOLLINEN ILMAISU JA KÄSITYÖLLINEN TOIMINTA

Suunnittelutaitoja, luovaa ongelmaratkaisua, hienomotorisia taitoja, rakenteiden, materiaalien ja tekniikoiden tuntemusta sekä muotoilua harjoitellaan lapsille soveltuvien käsityön teknisen työn ja tekstiilityön työtapojen avulla. Näitä työtapoja voivat olla esimerkiksi muovailu, leikkaaminen, naulaaminen, sahaaminen ja ompelu. Käsityöllisen ilmaisun tavoitteena on tarjota lapsille kokeilun, tutkimisen, yhteisöllisen tekemisen, kokemisen ja oivaltamisen iloa sekä nautintoa työskentelystä, jossa oma luovuus ja kädenjälki näkyvät. Lapsille tarjotaan mahdollisuuksia itse kokeilla, tutkia ja yhdistellä erilaisia materiaaleja sekä opetella työskentelyssä tarvittavia käsityön tekniikoita. Lapset saavat ideoida ja toteuttaa erilaisia teoksia ja esineitä. Lasten kanssa voidaan tarkastella ja hyödyntää sekä lasten taustoihin liittyviä että paikallisia käsityöperinteitä.

Lapsia rohkaistaan sanalliseen ja keholliseen ilmaisuun esimerkiksi draaman, tanssin ja leikin keinoin. Tavoitteena on, että harjoitukset ja leikit tarjoavat lapsille mahdollisuuden monipuoliseen kielelliseen ja keholliseen kokemiseen, ilmaisuun ja viestintään. Lasten mielikuvituksesta nousevia tai heidän kokemiaan ja havaitsemiaan asioita työstetään yhdessä. Lapset saavat kokemuksia sekä spontaanista ilmaisusta että yhteisesti suunnitellusta, toteutetusta ja arvioidusta luovasta prosessista. Toiminnassa hyödynnetään monipuolisesti esimerkiksi lastenkirjallisuutta, sanataidetta, teatterin eri muotoja, tanssia ja sirkusta."

(Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet, 46)

Kuva: Tampereen kaupungin varhaiskasvatus

4. KULTTUURIKASVATUKSEN ERI TASOT

Varhaiskasvatuksen kulttuurikasvatuksen välineet ja menetelmät löytyvät varhaiskasvatuksen **arjen tason, lähiympäristöön tutustumisen ja kulttuurilaitoksiin tehtävien vierailujen muodostamasta** kulttuurikasvatuksellisesta kokonaisuudesta. Tässä jaottelussa on sovellettu Oulun kaupungin varhaiskasvatuksen kulttuurioppaan mukaista jaottelua.

4.1. KULTTUURI ARJESSA

Varhaiskasvatuksessa tuetaan tavoitteellisesti lasten oman ilmaisun kehittymistä eri taiteen aloilla. Lasten omalle ilmaisulle ja lasten omille yhteisille luoville prosesseille annetaan riittävästi aikaa ja tilaa. Taidekasvatukseen sisältyy sekä spontaania että ennalta suunniteltua toimintaa. Spontaanin toiminnan mahdollistamiseksi materiaalien ja välineiden **tulee olla lasten saatavilla ja käytössä**. Lasten innostukseen ja ideoihin tartutaan.

Ilmaisun eri muotoihin tutustutaan moniaistisesti, erilaisia työtapoja ja oppimisympäristöjä hyödyntäen. Mikä on lapsen ominaisin tapa ilmaista itseään? Oman yksikön erityisosaaminen kannattaa ottaa käyttöön, mukaan lukien lapset. Lapsille tarjotaan mahdollisuuksia nähdä, kuulla ja kokea monipuolisesti taidetta ja

kulttuuria myös arjessa. Lasten omia töitä on esillä ja tekoprosessia dokumentoidaan. Lasten töistä voidaan pitää näyttelyitä myös yleisölle. Taidekuvien tarkastelu on median kautta helppoa myös päiväkodissa

Varhaiskasvatuksen tehtävä on varmistaa, että kaikilla lapsilla on samanlaiset mahdollisuudet tutustua musiikin ihmeelliseen maailmaan monipuolisesti. Musiikkikasvatuksen ei tule rajoittua vain yksittäiseen tuokioon vaan sen läsnäolo varhaiskasvatuksen arjessa tiedostetaan koko ajan. Musiikissa tulee huomioida myös lasten elämykset.

Leikissä on luovuuden ydin, lapsen leikkeihin liittyy oma kulttuurillinen ilmaisu ja tarinallisuus. Leikkiessä mielikuvitus saa elää ja yhdessä leikkiminen vahvistaa yhteisöllisyyttä ja sosiaalisia suhteita. Leikkiminen on arvokasta itsessään ja leikistä ja leikkimisestä syntyy uusia oivalluksia. Lasten leikkejä havainnoimalla ja leikeistä kysymällä saadaan olennaista tietoa lasten maailmasta. Leikkien dokumentoinnilla tuodaan myös esille lasten omaa kulttuuria.

Lasten omaa kulttuuria on varhaiskasvatuksessa paljon: leikit, kilpailut ja pelit, rallatukset, kertomukset, leluista rakennetut maailmat ja ulkona hiekka- ja majarakentelut. Lapset tuottavat omaa kulttuuria, mutta usein se jää aikuiselta piiloon. Lapset voivat toimia oman kulttuurinsa tallentajina käyttäen dokumentoinnissa mm. digitaalisia sovelluksia ja välineitä aikuisten avustamina.

Lasten oman kulttuurin arvostaminen ja esille tuominen rakentavat lapsen itsetuntemusta ja monilukutaitoa. Lapsi voi kokea olevansa osa yhteisöään ja löytää itselleen ominaisen tavan viestiä ja tuoda esiin omaa luovuuttaan. Hyvä esimerkki lasten oman kulttuurin esiintuomisesta on sadutus, jota Suomessa on toteutettu 1990-luvulta asti. Siinä tulevat esiin keskeisesti vuorovaikutteisuus ja lapsen kuunteleminen, lapsen tarina kirjataan lapsen ehdoilla ja lapsen sanoilla. (Karlsson, L. 2013).

VINKKI

Pihaorkesteri!

Kiinnittäkää pihan puuhun tai aitaan narulla kiinni erilaisia ylimääräisiä keittiövälineitä:

kattilan- kansia, kauhoja, raastimia. Pihaorkesteri on valmis esitykseen.

Yksikön **omat perinteiset juhlat** ovat tärkeä osa omaa kulttuuria. Omat perinteet kannattaa dokumentoida talteen. Perinteitä voi ja pitää myös arvioida ja uudistaa, myös yhdessä lasten ja perheiden kanssa. Yhdessä voidaan kehittää uusia tapoja viettää erilaisia lapsille tärkeitä hetkiä huomioiden erilaiset kulttuurit. Juhlia voi viettää yhdessä perheiden kanssa tai omalla porukalla tai vaikka koko kaupungin tai kaupunginosan tasolla. Juhlia voi arjessa spontaanisti ja pienesti tai suurella joukolla suunnitellusti, monella tasolla.

Kaikkien lasten ei tarvitse tehdä samoja asioita samasta näkökulmasta. Lapset voivat osallistua toimintaan omalla yksilöllisellä tavallaan edeten, mielekkäästi. Kun asioita käydään läpi ryhmässä keskustellen, tapahtuu vertaisoppimista ja lapset ja aikuiset oppivat toisiltaan. Tärkeää on luoda mahdollisuus onnistumisen kokemuksille.

Kuva: Taru Huokkola

POHDITTAVAA

- Mitä ovat lasten keskinäiset luovat prosessit? Miten ne näkyvät ryhmässä ja miten niille voi antaa aikaa ja tilaa?
- Millaisia voisivat olla lasten näkökulmasta määritellyt taidekasvatuksen tavoitteet?
- Miten oppimisympäristöä voisi muuttaa niin, että lasten taiteellinen ilmaisu / taiteelliset kokemukset voisivat lisääntyä?
- Millaisia mahdollisuuksia taiteelliselle ilmaisulle on lasten leikeissä?
- Tietävätkö lapset, mitä materiaaleja ja välineitä he voivat käyttää, ovatko välineet saatavilla?
- Saako soittimia käyttää muulloinkin kuin musiikkihetkillä? Milloin musiikkia tarjotaan / saako sitä toivoa?
- Tartutko lasten taiteellisiin ideoihin? Saako tanssia, laulaa, maalata?

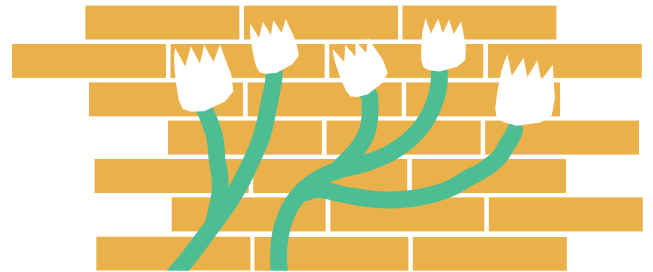
4.2 LÄHIYMPÄRISTÖ

Kulttuurikasvatuksen toteuttamisessa hyödynnetään lähiympäristöä ja alueen tarjoamia mahdollisuuksia ja palveluja. Tampereelta löytyy useita kulttuurisesti merkittäviä kohteita ja paikkoja, joihin voi lasten kanssa tutustua. On historiallisia kohteita kuten Kalkun juoksuhaudat ja Reuharinniemen Lapinrauniot. Eri kaupunginosilla on omat tarinansa ja historiansa joihin voi tutustua. Erilaiset rakennukset ja patstaat ovat helposti saavutettavissa ja sopivat tutustumiskohteeksi monen ikäisille lapsille. Tampere on myös monien kulttuurin kannalta merkittävien henkilöiden koti- tai syntymäkaupunki.

Tutustumiskohteen voi valita lasten mielenkiinnon ja havaintojen pohjalta. Bussimatkalla nähty patsas saattaa nousta yhden tai useamman lapsen mielenkiinnon kohteeksi. Mitä patsas kuvaa? Miksi se on tehty? Kuka sen on tehnyt? Missä se sijaitsee? Ohikiitävä hetki voi olla projektin alkusysäys. On hyvä muistaa myös tämän ajan ja tämän hetken taide. Mil-laista taidetta kaupungissa näkyy juuri nyt? Tutustumiskohteenä voi olla vaikkapa katujen varsilla sähkökaapeissa oleva taide tai hahmot busseissa ja bussipysäkin puissa. Katutaidetta kuten graffiteja voi tutkia monessa kaupunginosassa, ja laillisilla graffitiseinillä Kaukajärvellä, Hiedanrannassa ja Pyynikintorilla voi käydä itsekin maalaamassa. Miltä näyttävät rantatunnelin piiput?

Erilaisia äänimaisemia on lähiympäristö täynnä. Metsä ja rakennettu ympäristö tuottavat erilaisia ääniä. Musiikkia voi tuottaa ulkona erilaisilla välineillä, metsässä tai hiekkalaatikolla. Ympäristön äänimaailman havainnointi auttaa lasta oppimaan äänten perusominaisuuksista (äänen kesto, taso, sointiväri ja voima). Kilinä, surina, pörinä, räminä jne. Mitä äänestä voi päätellä? Mikä/kuka äänen tuottaa?

Useimpien oma lähiympäristön kulttuurilaitos on kirjasto. Kirjastojen tarjoamat palvelut rikastuttavat varhaiskasvatuksen oppimisympäristöä. Kirjasto rakennuksena voi olla monelle uusi kokemus. Kirjat ja äänitteet mahdollistavat materiaaliin tutustumisen kirjastossa tai päiväkodissa. Erilaiset näyttelyt ovat maksuttomia ja helposti saavutettavissa eri-ikäisten lasten kanssa. Kirjastot järjestävät myös tilaisuuksia ja tapahtumia.

POHDITTAVAA

- Millaista taidetta lähiympäristöstämme löytyy?
- Miten voisimme tutkia läheltä löytyvää veistosta?
- Millaisia äänimaisemia löydämme?
- Millaisia rakennuksia näemme? Miten voisimme tutkia rakennusten muotoa, värejä, koristeluita?

4.3 KULTTUURILAITOKSET JA AMMATTITAIDE

Varhaiskasvatuksessa lapsi tutustuu kulttuuriin ja taiteeseen vieraillemalla paikallisissa kulttuurikohteissa (Tampereen varhaiskasvatussuunnitelma). Oman asuinpaikkakunnan kulttuurilaitoksiin tutustuminen on tärkeä osa kulttuurikasvatusta. Vierailuilla opitaan, että kulttuurilaitokset ja niissä esitettävä taide ovat kaikkia varten, ja niissä luodaan positiivisia kokemuksia joiden ansiosta kulttuurilaitoksessa halutaan ehkä käydä myöhemminkin esim. oman perheen kanssa. Tavoitteena on, että taiteesta tulisi pysyvä osa lasten elämää ja kokemukset kantaisivat aina aikuisuuteen saakka.

Ammattilaisten tekemän taiteen kohtaaminen konkreettisesti näyttää taiteenalan periaatteita, antaa mahdollisuuden eläytymiseen sekä esteettiseen kokemiseen. Taiteen kautta voidaan käsitellä erilaisia, vaikeitakin aiheita. Tärkeää on keskustella koetusta lasten kanssa, joko vierailun yhteydessä tai sen jälkeen. Näin opitaan yhdessä lukemaan taidetta, ja kehitetään omaa monilukutaitoa ja taidemakua. Aikuinen voi toimia tässä johdattelijana, mutta tärkeintä on innostaa lapsia tekemään omia tulkintoja. Taiteessa ei ole yhtä oikeaa tulkintaa, vaan kaikki tulkinnat ovat oikeita.

Ammattitaiteilijan kohtaamalla lapsi oppii tapoja ajatella ja nähdä asioita eri näkökulmista. Lapsi myös oppii, että taidekin voi olla ammatti.

Retki kulttuurilaitokseen voi pitää sisällään useita erilaisia oppimisen kohtia aina bussilla matkustamisesta ympäröivien rakennusten tarkasteluun, liikkumisen edistämiseen (kävelään ainakin osa matkaa), tai vaikkapa luonnon tutkimiseen (jos kuljetaan puiston läpi).

Kulttuurilaitoksiin tutustumisessa on olennaista muistaa monitaiteinen lähtökohta. Esimerkkinä voi pitää Tampereen kaupungin

kulttuurikasvatusohjelma Taidekaarta, jossa ovat mukana kaikki ikäluokat viisivuotiaista aina perusopetuksen 9. luokkaan asti. Taidekaari tarjoaa jokaiselle ikätasolle tavoitteellisen kulttuurikasvatuskokonaisuuden, jossa tutustutaan kaupungin kulttuuritarjontaan eri taiteenalojen kautta. Kulttuurilaitosvierailujen lisäksi ohjelma sisältää teemaan kuuluvan työpajan sekä ajatteluläksyn.

VINKKI

Päiväkodin elokuvajuhlat. Ottakaa kevään teemaksi elokuvan teko koko päiväkodille. Jokainen ryhmä voi tehdä taitojensa mukaan oman elokuvan, animaation tai dokumentin ryhmän arjesta. Elokuvan teko onnistuu tabletillakin. Siihen voi yhdistää tarinan teon/käsikirjoituksen, lavastuksen, musiikin ja tietysti itse näyttelemisen, kuvauksen, leikkauksen, loppu- ja alkutekstit jne. Elokuvien ensi-ilta juhlat pidetään tietysti tarjoiluineen ja esityksiä voi olla pitkin viikkoa kutsuvieraille, esim. vanhemmille tai naapureille. Elokuvan teossa riittää rooleja kaikille, lisäksi tarvitaan lipunmyyjiä, maskeeraajia, vahtimestareita yms.

MITEN VIERAILEMME KULTTUURILAITOKSESSA?

Ennen vierailua

Kulttuurilaitosvierailuun on hyvä valmistautua ottamalla selvää näyttelyistä tai ohjelmistosta. Samalla voi pohtia vierailun linkittymisen päiväkodin arkeen. Olisi hyvä, jos vierailua suunnitteleva aikuinen voisi käydä tutustumassa näyttelyyn/esitykseen etukäteen ja selvittää esimerkiksi mahdollisuuden omien eväiden syöntiin tai reppujen säilytykseen.

Museoissa ja näyttelyissä vähemmän on enemmän, jo 45 minuutin tutustuminen näyttelyyn luo lapselle suuren viriketulvan. Varhaiskasvatusikäisten kanssa käynti kannattaa rajata tietyn teeman tai näyttelyn ympärille.

Ennen vierailua on myös hyvä käydä läpi muutamia käyttäytymissääntöjä. Yhdessä lasten kanssa on voidaan miettiä, miksi teoksiin ja vitriineihin ei yleensä saa koskea ja miksi niihin on hyvä pitää pieni etäisyys. Itse pohditut perustelut jää paremmin lapsen mieleen. Etukäteen voidaan sopia myös tilanteen rauhoittavasta merkistä, jos lapset innostuvat liikaa.

Vierailun aikana

Reput jätetään yleensä narikkaan. Valokuvauksesta kannattaa kysyä erikseen ja sopia samalla myös kännyköiden käytöstä.

Teatterissa ja konsertissa on sallittua haltioitua! Aplodit ovat paikallaan kappaleen lopuksi, mutta jos jokin kohta erityisesti ihastuttaa, niin aplodeeraaminen on sallittua kesken kappaleenkin. Tätäkin voi harjoitella etukäteen.

Muistuta lapsia, ettei museoissa tai kulttuurilaitoksissa juosta tai huudeta. Kunnioitetaan muita kävijöitä. Anna kuitenkin lasten reaktioiden kuulua ja näkyä. Museossa ja näyttelyssä

on sallittua esittää kysymyksiä! Ohjattu näyttelykierros voi rakentua kokonaan sen varaan, että lapset osallistuvat, eläytyvät ja innostuvat. Silloin on tärkeää, ettei lasten innostusta lanvisteta.

Tarkkaile lapsia ja syvenny myös esineisiin ja asioihin jotka kiinnostavat heitä. Kerro esineiden taustoja ja niihin liittyviä tarinoita.

Vierailun jälkeen

Yhdessä koetusta kannattaa jutella vielä jälkikäteenkin, kokemus vahvistuu ja jäsentyy kun se sanallistetaan. Käynnin teeman käsittelyä voi jatkaa luontevasti muuttamalla nähty ja kuultu omaksi taideteokseksi, kuten maalaukseksi, käsityöksi, tarinaksi tai vaikkapa leikiksi.

SOPIIKO TÄMÄ TAIDE MEIDÄN RYHMÄLLEMME?

- Kaikki taiteenalat sopivat lapsille
- Kaikki taide ei sovi lapsille
- Ikäsuositus perustuu esityksen tai näyttelyn sisältöön, tai näyttelykierroksen tai työpajan suunniteltuun kohderyhmään.
- Elokuville on asetettu lakisääteiset ikäraajat, ja niitä on noudatettava.
- Jos mietit ikärajausta, ota yhteyttä toiminnan tuottajaan.
- Jos taide hämmentää lasta, puhukaa siitä avoimesti, lapsen tunteita kunnioittaen.
- Pelottavakin asia voi muuttua vähemmän pelottavaksi, kun siitä saa puhua toisen kanssa.

Esimerkkinä museovierailun oppimiskohdat

Museovierailu kehittää taideteosten havainnoimisen, taiteen näkemisen, tulkitsemisen taitoa ja toimii erinomaisena oppimisympäristönä. Kokemuksellista museovierailua voi ja kannattaa jatkaa omassa ryhmässä keskusteluiden ja jatkotehtävien avulla. Museossa oppiminen ei liity pelkästään näyttelysisältöihin vaan teema voi nousta taiteilijan käsittelemistä aiheista, hänen käyttämistään työtapoista tai vaikka varhaiskasvatuksen opetussuunnitelman aiheista.

Lapset ovat aikuisten tavoin odotettuja asiakkaita museoissa. Taidemuseossa lapsi pääsee tutustumaan ammattitaiteilijan töihin. Taidekokemukset avartavat ja haastavat lapsen ajattelua ja mielikuvitusta. Miksi taivas on vihreä? Voiko kynnysmattokin olla veistos? Mikä on maalauksen tai kuvan tarina? Mitä tässä teoksessa on meneillään? Kulttuurihistoriallisen museon näyttelyt kertovat eletystä elämästä ja avaavat oman aikamme ilmiöitä. Käsikirjoitettu ja koettu museokierros on parhaillaan tärkeitä seikkailu.

Museovierailua voidaan käsitellä lasten kanssa käynnin jälkeen kielellisin, kehollisin, kuvallisin, äänellisin ja draamallisin tehtävin. Lastenkulttuurikeskusten liiton sivujen materiaalipankista löytyy useita menetelmäoppaita, joiden avulla voi tutustua taiteenlajeihin ja toteuttaa uudenlaisia työpajoja oman ryhmän kanssa.

VINKKI

Sana kerrallaan!
Siirtymätilanteissa tai odotushetkissä voidaan tehdä tarinaa sana kerrallaan. Jokainen lapsi sanoo vuorollaan yhden sanan tarinaan sukasta.

POHDITTAVAA

- Miten varmistamme, että lapset pääsevät tutustumaan erilaisiin kulttuuri- laitoksiin ja taiteenlajeihin?
- Miten kirjaamme pedagogiseen suunnitelmaan kulttuurilaitoskäyntejä?
- Missä kulttuurilaitoksissa meidän on helppoa käydä? Mikä on hankalammin saavutettavissa? Miksi?
- Miten kulttuurilaitoskokemus jatkuu päiväkodissa? Miten käsittelemme kokemaamme, miten jatkamme aihetta itse?
- Voisiko taiteilija tulla myös päiväkotiin työskentelemään lasten kanssa?

Kuva: Lastenkulttuurikeskus Rulla

MUISTILISTA MUSEOKIERROKSELLE

- Tutustu näyttelyn taustamateriaaliin. Elämyksellinen museokäynti ei voi perustua mielikuvitusmaailmaan.
- 45 minuutin kierroksella ehtii käsitellä suunnilleen 6-8 kohdetta.
- Kerro aina selkeästi museon käytössännöt. Pidä niistä kiinni ja noudata itse.
- Käytä hyväksesi näyttelytilaa säännöistä sovittaessa. Esim. teoksia saa katsella kolmen lattiaruudun päästä.
- Aloita teoksen käsittely vasta, kun kaikki ovat löytäneet hyvän paikan.
- Johdattele teemoihin ja teoksiin kysymyksillä.
- Ota suosittuun aiheeseen 3-4 vastausta. Keskustelua voi jatkaa koulussa.
- Jaa vastausvuorot tasapuolisesti. Anna tilaa hiljaisille oppilaille.
- Osoita lapselle, että hänen vastauksensa on hyvä.
- Pidä puherytmi rauhallisena ja katso lapsia, kun opastuksesi tulkataan.
- Tee toiminnallisten tehtävien yhteys teoksiin ja esineisiin selväksi.
- Liiku pienten lasten kanssa jonossa tai parijonossa.
- Etene aina liikuntarajoitteisten rytmissä.
- Rohkaise lapsia katsomaan teoksia läheltä ja kaukaa.
- Ilmoita henkilökunnalle museokierrokseen liittyvästä rekvisiitasta.
- Innostu itse ja innosta muita!

KULTTUURIKASVATUKSEN TASOT

KULTTUURI ARJESSA

- Ilmaisun eri muodot
- Lapsen omaehtoisen kulttuuri-toiminnan mahdollistaminen
- Leikillisuus ja leikki
- Lapsen oma kulttuuri
- Lapset tekevät taidetta itse
- Yhteisöllisyys - osallisuus
- Kokeilu, tutkiminen, tekeminen
- Digitaalisuus ja media
- Elämykset ja kokemukset
- Päiväkodin omat esitykset, kulttuuri- projektit, juhlat, taidenäyttelyt, festivaalit
- Kulttuurinen moninaisuus, paikalliskulttuurit ja perinteet
- Keskiossa tekeminen ja prosessi, ei lopputulos
- Tartutaan tilanteeseen

LÄHIYMPÄRISTÖ

- Luonto
- Kirjasto
- Rakennettu ympäristö
- Julkiset taideteokset
- Rulla
- Kulttuuri- ja taidelaitokset

KULTTUURI-LAITOKSET

- Teatteri
- Tanssiteatteri
- Nukketatteri
- Taiden museo
- Kulttuurihistoriallinen museo
- Luotomuseo
- Taidenäyttely
- Lastenkulttuurikeskus
- Sirkus
- Sinfoniaorkesteri
- Kirjasto
- Elokuvateatteri
- Festivaali
- Konsertti
- Kiertue-esitys

6. KULTTUURILAITOKSIA JA MUUTA KULTTUURISISÄLTÖÄ TAMPEREELLA

Tampereella on useita eri taiteenaloja edustavia kulttuurilaitoksia, joissa ryhmän kanssa voi vieraillla. Osa on maksullisia, osa maksuttomia. Tarkista tarkemmat tiedot ja ohjelmisto taidelaitoksen nettisivuilta.

TAIDELAITOS	TAMPEREELLA	MITÄ TARJOAA	YHTEYSTIEDOT
TEATTERIT	Ahaa Teatteri	Lasten ja nuorten teatteriin keskittynyt ammattiteatteri tarjoaa säännöllisesti esityksiä myös pienille lapsille ja varhaiskasvatukselle. Maksullinen sisäänpääsy.	Hatanpään valtatie 6 ahaateatteri.com
	Tampereen Työväen Teatteri	Ajoittain esityksiä lapsille. Maksullinen sisäänpääsy.	Hämeenpuisto 28-32 ttt-teatteri.fi
	Tampereen Teatteri	Ajoittain esityksiä lapsille. Maksullinen sisäänpääsy.	Keskustori 2 tampereenteatteri.fi
	Tampereen Komediateatteri	Ajoittain esityksiä lapsille. Maksullinen sisäänpääsy.	Lapintie 3 a komediateatteri.fi
TANSSITEATTERI	Tanssiteatteri MD	Säännöllisesti lapsi-yleisölle kohdennettuja tanssiteoksia. Maksullinen sisäänpääsy.	Hämeenkatu 25 tanssiteatterimd.fi
NUKKETEATTERI	Nukketeatteri Mukamas	Jatkuvasti pienille sopivia esityksiä. Tekee myös kiertue-esityksiä eli voi kutsua omaan päiväkotiin. Maksullinen sisäänpääsy.	Pispalan valtatie 30 teatterimukamas.fi
	Haiharan nukketeatteri	Vuodessa 1-2 lapsille suunnattua esi-iltaa. Maksullinen sisäänpääsy.	Haiharankatu 30, 33710 Tampere haiharannukke-teatteri.fi

MUSEOT JA GALLERIAT	Museokeskus Vapriikki	Tampereen ja Pirkan- maan historiaa esit- televiä näyttelyitä, Luonnontieteellinen museo, Lelumuseo sekä kansainvälisiltä yhteistyökumppaneil- ta tulevia huippunäyt- telyitä. Varhaiskasva- tusryhmille maksuton sisäänpääsy, ohjatut kierrokset maksullisia.	Alaverstaanraitti 5 vapriikki.fi
	Tampereen taidemuseo	Eri aikakausien taidetta vaihtuvissa näyttelyissä. Varhais- kasvatusryhmille on maksuton sisäänpääsy ja opastus. Lisäksi verkkomateriaalina tietoa Tampereen patsaista.	Puutarhakatu 34 tampereen- taidemuseo.fi tampereenpatsaat.fi
	Sara Hildénin taidemuseo	Nykytaiteen ja mo- dernin taiteen huip- punimiin keskittynyt museo. Varhaiskasva- tusryhmille maksuton sisäänpääsy ja opas- tus.	Särkänniemi tampere.fi/sara- hilden
	Museo Milavida	Näyttelyjä muodista ja muotoilusta. Satun- naista ohjelmaa lap- sille. Rajoitettu määrä maksuttomia opastuk- sia varhaiskasvatuksel- le. Maksullinen sisään- pääsy.	Milavidanrinne 8 museomilavida.fi
	Amurin työläis- museokortteli	Entisajan asumista vuosilta 1882–1973 esittelevä museo. Säännöllisiä tapahtu- mia ja/tai kierroksia lapsille toukokuusta syyskuuhun. Varhais- kasvatuksen ryhmille maksuton sisäänpääsy.	Satakunnankatu 49 museokortteli.fi
	Muumimuseo	Tove Janssonin kuva- taiteeseen ja tarinoi- hin perustuva erikois- museo. Ilmainen sisäänpääsy.	Tampere-talo, Yliopistonkatu 55 muumimuseo.fi
	Tallipiha	Vanhan ajan talous- piha. Maksuton pääsy tapahtumiin.	Kuninkaankatu 4 tallipiha.fi
	Vakoilumuseo	Vakoilun erikois- museo. Opastus mak- sullinen. Alle 6-vuotiaat ilmaiseksi.	Satakunnankatu 18 vakoilumuseo.fi

	Werstas	Sosiaalihistoriaan ja työn historiaan erikoistunut museo. Sisäänpääsy ilmainen. Kierrokset maksullisia.	Väinö Linnan aukio 8 werstas.fi
	Poliisimuseo	Perusnäyttelyjen lisäksi on vaihtuvia poliisia ja poliisin historiaa koskevia näyttelyjä. Museossa on oma osasto lapsille. Sisäänpääsy maksuton. Opastetut kierrokset maksullisia.	Vaajakatu 2, Hervanta poliisimuseo.fi
	Muut museot	Tampereelta löytyy paljon pieniä museoita, kuten Lauri Viita-museo.	
	Valokuvakeskus Nykyaika	Kotimaisia ja kansainvälisiä valokuvataidenäyttelyitä. Maksuton sisäänpääsy. Vierailu aukioloaikojen ulkopuolella mahdollinen erikseen sovittaessa.	Kauppakatu 14 valokuvakeskusnykyaika.fi
	Taidekeskus Mäntinranta	Nykytaidetta esittelevä galleria, jonka yhteydessä on myös Taidelainaamo. Kaikki näyttelyt eivät sovellu lapsille, joten ryhmän ohjaajan kannattaa käydä tarkistamassa sisältö etukäteen. Maksuton sisäänpääsy.	Kuninkaankatu 2 tampereen-taiteilijaseura.fi
LASTENKIRJA-INSTITUUTTI	Lastenkirja-instituutti	Valtakunnallinen lasten- ja nuortenkirjallisuuden sekä lastenkirjataiteen edistämisen ja tiedotuskeskus ja erikoiskirjasto. Järjestävät näyttelyitä ja tapahtumia. Ryhmien kierrokset maksuttomia.	Puutarhakatu 11 A lastenkirjainstituutti.fi
LASTENKULTTUURI-KESKUS	Lastenkulttuuri-keskus Rulla	Lapsille suunnattuja ja lasten tekemiä näyttelyitä eri teemoista ja taiteenlajeista. Varaus toiminnalliselle näyttelykierrokselle tehtävä etukäteen. Maksuton sisäänpääsy.	Keskustori 4 laikku.fi/rulla
SIRKUS	Sorin sirkus	Sirkuskoulun joulu- ja kevätesitykset ovat usein tarjolla myös varhaiskasvatusryhmille. Maksullinen sisäänpääsy.	Ahlmanintie 63 sorinsirkus.fi

SINFONIAORKESTERI	Tampere Filharmonia	Avoimia harjoituksia sekä erityisesti lapsille suunnattuja klassisen musiikin konsertteja. Maksuton sisään- pääsy.	Tampere-talo, Yliopistonkatu 55 tamperefilharmonia.fi
KIRJASTOT	Pääkirjasto Metso , 14 lähikirjastoa ja 2 kirjastoautoa	Mahdollisuus saada päiväkotiryhmälle oma kirjastokortti. Pyynnöstä kirjapakettien koostaminen eri teemoista. Lastenkirjal- lisuutta eri kielillä. Lisäksi kirjavinkkauksia, opastettuja ryhmäkäyntejä, konsertteja ja lastenteatteriesityksiä.	tampere.fi/kirjastot
ELOKUVA	Arthouse Cinema Niagara/Pirkanmaan elokuvakeskus	Niagarassa järjeste- tään erikseen ”Koulu- kinoja”, joiden hinta on 9€/lapsi. Opettajille vapaa pääsy, ellei erik- seen mainita. Ohjel- mistossa myös ikära- jattomia S-elokuvia. Niagaran sivuilla lista elokuvista, joita voi- daan näyttää klo 9-12 välillä, kun paikalla on vähintään 15 lasta.	Kehräsaari B-talo arthousecinema- niagara.fi
	Finnkino	Säännöllisesti näytök- siä lapsille. Sisäänpää- sy maksullinen.	Plevna: Itäinenkatu 4 Cine Atlas: Koskikeskus finnkino.fi
	Tampere Film Festival	Lyhytelokuvafestivaali, jossa on ohjelmistoa myös lapsille. Mini- kinoon on vapaa pääsy.	Tullikamarin aukio 2 tamperefilmfestival.fi
FESTIVAALIT	Tampere Jazz Happe- ning, Tampere Biennale, Tampereen Sävel, Circus Ruska Festival ym.	Osa festivaaleista tar- joaa myös varhaiskas- vatusryhmille sopivaa ohjelmaa.	
KIERTUE-ESITYKSET	Lukuisia taiteilija- ryhmiä ja taideyhteisöjä	Nukketeatteria, musiik- kia, draamaa, esityksiä, työpajoja voi tilata myös omaan päiväkotiin.	lakupankki.fi
LAINATTAVAT KULTTUURIPAKETIT	Lastenkulttuurikeskus Rulla, Maailmankoulu, Taidemuseo, Kansalli- nen audiovisuaalinen keskus Kavi	Näyttelyitä, kulttuuri- paketteja ja matka- laukkuja joita voi hyö- dyntää kulttuurituokion ja globaalikasvatuksen toteuttamisessa. Maksuttomia, lainaus- ehdot vaihtelevat.	laikku.fi/rulla maailmankoulu.fi/ tampere tampereentaide- museo.fi/lainattavat- kiertonayttelyt kavi.fi/fi

7. SANASTOA

KUVATAIDE

Kuvataide on osa visuaalisen kulttuurin laaja-aluutta. Kuvataiteessa on perinteisesti painotettu silmällä havaittavien elementtien yhdistäminen toisiinsa, joskin nykytaiteen käytännöt ovat tuottaneet kehollisen ja moniaistisen kokemuskulman vahvasti esille sekä kuvataiteen tekemiseen että kokemiseen. Kuvataiteelle on tyypillistä visuaalinen esitystapa. Kuvataiteen lajeja ovat esimerkiksi maalaus, piirustus, grafiikka, kuvanveisto, valokuvaus, sarjakuva, tilataide, performanssi ja ympäristötaide. Kuvataiteen opinnoissa painotetaan kuvataiteellisen havaitsemisen, ajattelemisen sekä ilmaisun syventämisen rinnalla kuvataiteellista tuottamista, tekniikoiden hallintaa sekä ymmärrystä kuvataiteen olemuksesta. Lisäksi syvennetään kuvataiteen, taidehistorian, nykytaiteen ja visuaalisen kulttuurin kuvastojen tulkinnan ja arvottamisen taitoja. Lisäksi kuvataiteen opinnoissa opetetaan esteettisen, eettisen ja ekologisen arvottamisen taitoja.

VINKKI

Maalaa muotokuva!
Käydään ensin museossa tutustumassa yhteen maalaukseen. Maalataan jäljennös tästä maalauksesta tai vaikka presidentin kuvasta. Järjestetään näyttely ja kutsutaan naapuriryhmän lapset näyttelyn avajaisiin.

VINKKI

Tehdään pienryhmissä musikaali sadusta Ruusunen. Jonkun pienryhmän tehtävänä on soitto- ja laulu-osuus, toisella pienryhmällä puhe- ja draamaosuudet ja toisella tanssi. Joku ryhmä hoitaa puvustuksen ja joku lavastuksen. Kootaan esitys yhteen.

MEDIA & UUDET KULTTUURIN ALAT

Mediataide laajentaa taiteen tekemisen sähköisen teknologiaan ja viestimiin. Mediakasvatuksessa tutkitaan median vaikutuksia, merkityksiä ja tapaa viestiä. Mediakasvatuksen tavoitteena on lapsen ja nuoren medialukutaidon kehittäminen ja mediakriittisyyteen kasvaminen. Audiovisuaalisessa taiteessa kerronta perustuu ääneen ja musiikkiin. Audiovisuaalisen taiteen lajeja ovat animaatio, elokuva, verkkomedia sekä tietokonepelit. Audiovisuaalisen taiteen opinnoissa harjaannutetaan kerronnan rakentamista äänen ja musiikin avulla. Opinnoissa syvennetään ilmaisullisia ja teknisiä taitoja ja kykyä audiovisuaalisen kerronnan analysoimiseen.

ELOKUVA

Elokuva on liikkuvan kuvan tai liikkuvan kuvan ja äänen keinoin toteutettu teos, jonka olennaiseen luonteeseen kuuluu illuusio liikkeestä, liikkuvasta kuvasta. Elokuviakin on monenlaisia, pitkiä näytelmällisiä elokuvia, dokumenttielokuvia, musiikkivideoita, videotaidetta, ja usein myös pelikulttuuria. Elokuviien lajikirjo jakautuu draamaelokuvaan, kauhuelokuvaan, toimintaelokuvaan sekä komediaelokuvaan. Nykyelokuva perustuu audiovisuaalisen ilmaisuun ja tekniikkaan. Myös elokuva-alan opinnoissa voi keskittyä mm. elokuvan- ja tv-tuotannon, elokuvan kuvaamisen ja valaistuksen rakentamisen, dramaturgian ja käsikirjoittamisen, lavastamisen tai äänisuunnittelun sekä äänityksen, henkilöohjauksen ja näyttelijätyön opintoihin.

SIRKUS

Sirkustaide on esittävän taiteen laji, joka perustuu fyysiseen liikkeeseen, ei-puhuttuun kieleen, taiteiden väliseen vuorovaikutukseen ja populaarikulttuurin perinteeseen. Sirkustaiteen opinnoissa painotetaan sirkustekniikan lisäksi kehontuntemusta- ja hallintaa, sirkustaiteen tuntemusta sekä ilmaisua ja esiintymistaitoja. Sirkustaiteen tekniikoissa painottuvat sekä motoristen perustaitojen harjaannuttaminen, sirkuslajien tekniikoiden hallinta että tekniikoihin liittyvien turvallisten työtapojen omaksuminen. Sirkuslajeja ovat akrobatia, jongleeraus, tasapainoilu ja klovneria.

Kuva: Taru Huokkola

TANSSI

Tanssi on taidemuoto, mutta se on myös ihmisen luonnollinen tapa ilmaista itseään. Tanssiakin on eri lajeja kuten kansantanssia, seurataansseja, balettia tai nykytaidetanssia, joilla kaikilla on omat tarkoin säännellyt liikekielen- sä, mutta se voi olla myös vapaata improvisoi- tua liikkumista. Tanssi on omalla keholla teh- tävää taidetta, johon usein yhdistyy musiikki. Tanssin opinnoissa harjaannutetaan taitoa, il- maisua ja tekniikoita sekä tietotaitoa tanssista sekä annetaan valmiuksia liikunnalliseen elä- mäntapaan.

TEATTERI

Teatterilla tarkoitetaan perinteisesti näyteltyä draamaa, jossa esiintyjät rooliinsa eläytyen vä- littävät käsikirjoitetun tekstin yleisölle. Teatte- rillakin on monia eri muotoja, kuten puheteat- teri, musiikkiteatteri, nukketeatteri tai vaikka tanssiteatteri. Teatteri on moniaistinen ja ke- hollinen taidemuoto. Teatterialan opinnoissa voi keskittyä mm. näyttelijäntyöhön, drama- turgiaan tai nukketeatteriin.

SANATAIDE

Sanataide on taiteellista, kielellistä ilmaisua, jonka tarkoituksena on esteettisen kokemuk- sen tuottaminen. Sanataide tarkoittaa kirjalli- suuden ja kirjoitetun sanateoksen lisäksi mitä erilaisimpia tapoja esittää tarinoita käyttäen toiminnallisia harjoitteita ja leikitellä kielel- lä. Se pitää sisällään myös uusien medioiden tuomat ilmiöt ja erilaiset vuorovaikutteisen kerronnan muodot. Sanataiteen piiristä on ke- hittynyt myös varhaiskasvatukseen suunnattu sanataidekasvatus.

MUSIIKKI JA SÄVELTAIDE

Musiikki ja säveltaide on ihmisen järjestämää ääntä. Musiikin ulottuudet sisältävät äänen rinnalla rytmin, dynamiikan, rakenteen ja sä- vyn. Se voi tarkoittaa erilaisia äänellisiä esityk- siä kokeellisesta äänitaiteesta klassiseen mu- siikkiin tai afrikkalaisten pygmien rummuilla tapahtuvaa viestintää. Musiikin lajeja on luke- mattomia jo siksin, että jokaisella kulttuurilla on oma kansanmusiikkinsa, ja erilaisten po- pulaarikulttuurinkin alakulttuurien määrä on valtava. Musiikin opinnoissa voi suuntautua mm. soittamisen, laulamisen, säveltämisen, kuoronjohtamisen tai musiikkipedagogin opin- toihin.

VINKKI

Tehdään kuunnelma!

Aiheena voi olla jokin arkinen asia kuten aamutoimet. Saa käyttää ääntä ja tuottaa ääntä soittimilla ja esineil- lä tai vaikka jaloilla, mutta puhua ei saa. Seuraavaksi tehdään kuunnelma samalla lailla jostain sadusta, vaikka Kolme karhua ja Kultakutri. Melkein kaikissa puhelimissa on nauhoittava ominaisuus nauhoitukseen.

VINKKI

Mikä veistos! Käydään katsomassa ja tutustumassa joko yhteen patsaaseen tai tehdään patsaskierros kaupungilla. Kuka patsaan on tehnyt, mitä se esittää? Mistä se on tehty? Mielikuvitusta voi käyttää vaikkapa matkimalla teosta omalla keholla yksin tai ryhmässä, tekemällä veistokseen sopivan äänimaiseman tai pohtimalla, mitä veistos sanoisi, jos se osaisi puhua. Esittäkää patsaita, jotka esittävät riemua, pientä vauvaa, myrskyä. Tehkää savesta oma patsas tai jostain muusta materiaalista yksi yhteinen patsas.

MUOTOILU JA KÄDENTÄIDOT

Muotoilussa suunnitellaan esineelle tai kuvalle toiminnallisesti ja viestinnällisesti käyttökelpoinen muoto ja sen toteutus. Käsityöllä tarkoitetaan perinteisesti erilaisten tarve-esineiden valmistamista käden, silmän ja tuntoaistin yhteistyön kautta. Nykykäsityön opinnoissa korostuu monimateriaalisuus. Käsityöopinnoissa suunnitellaan ja työstetään esineitä, vaatetusta ja tekstiilejä. Käsityön opinnoissa opiskellaan suunnittelua, ilmaisua ja tekniikoi- ta, käsityöperinteen, nykytilan ja visuaalisen kulttuurin tulkintaa.

VALOKUVATAIDE

Valo määrittää valokuvan muotoutumista. Perinteisesti valokuvauksessa on käytetty valoherkkiä materiaaleja. Nykyään valokuva tallentuu kameran muistiin ja valokuvaamisessa on siirrytty digitaaliseen järjestelmään. Valokuvaopinnoissa voi keskittyä mm. valokuvailmaisun syventämiseen, valokuvateorian opiskeluun tai erilaisten valokuvan julkaisuprosessien ja -alustojen opiskeluun.

KULTTUURIYMPÄRISTÖ

Kulttuuriympäristöllä tarkoitetaan ihmisen muokkaamaa fyysistä ympäristöä, jonka maisemakuvassa ihmisen toiminnan jäljet näkyvät. Kulttuuriympäristö ilmentää ihmisen ja luonnon vuorovaikutusta ja siinä näkyvät eri aikojen kerrostumat. Kulttuuriympäristöä ovat esimerkiksi asuinalueet, pellot, tiet, kylät, kaupungit ja pihapiirit.

ARKKITEHTUURI

Arkkitehtuurin eli rakennustaiteen jäljet näkyvät osana kulttuuriympäristöä. Eri aikoina rakennetut talot ovat erinäköisiä, eri aikakausien asemakaavat ovat rakentuneet eri lähtökohdista. Arkkitehtuurissa yhdistetään hyvin monenlaisia näkökulmia ja tarpeita, kuten käytännöllisyys, kestävyys, taloudellisuus ja esteettisyys. Arkkitehtuuri voi viitata rakennusten ulkonäköön, mutta se voi tarkoittaa myös sisustuksen yksityiskohtia. Keskeisiä ovat tilan ja paikan käsitteet. Arkkitehtuurin opinnoissa opiskellaan arkkitehtuuri-ilmaisua ja tulkintaa. Opinnoissa vahvistetaan oppijan arkkitehtuurisuhdetta.

KULTTUURIPERINTÖ JA MAAILMAN KULTTUURI

Erilaiset kulttuuriin sitoutuvat juhlat, traditiot, tarinat sekä lauluperinne jne. edustavat kulttuuriin liittyvää aineetonta kulttuuriperintöä. Aineellinen kulttuuriperintö näyttäytyy mm. kulttuuriympäristön rakennuksina. Kulttuuriperintöön liittyen on olevassa kulttuuriperintökohteita kuten historiallisia muinaisjäännöksiä sekä maailmanperintökohteita kuten Vanha Rauma.

VINKKI

Rakennetaan kaupunki! Miettikää millaisia taloja kaupungissa on (värikkäitä, suuria, pieniä) ja missä ne sijaitsevat (ilmassa, maan alla, rannalla tai määllä), sekä miten siellä liikutaan. Kerätkää erilaisia materiaaleja kuten pahvilaatikoita ja -koteloita, hyllypaperia, lankoja ja kankaita, rakentakaa niistä liiman ja teipin avulla taloja ja taloista kaupunki. Kaupunki on valmis leikkeihin!

Kuva: Lastenkulttuurikeskus Rulla

8. VIITTEITÄ, VINKKEJÄ JA LINKKEJÄ

[Ohjeita oman kulttuurikasvatussuunnitelman laatimiseen](#)

[Menetelmäoppaita eri taiteenlajeista, suunnattu varhaiskasvatukselle ja/tai perusopetukselle](#)

[Taidemuseon patsaat](#)

[Oppaita taidelaitoksessa käyntiin Taidekaaren sivulla](#)

[Taidekasvatus varhaiskasvatuksessa -julkaisu \(2009\)](#)
(osin vanhentunut, mutta artikkelit eri taiteenaloista edelleen relevantteja)

[Osallisuutta lisäävä menetelmä taide- tai muunlaisten kuvien käsittelyyn varhaiskasvatuksessa](#) on keskusteleva kuvan tarkastelu, eli visual thinking strategy -menetelmä. Siinä korostuu katsojan oma näkemys kuvasta, eikä vääriä tulkintoja ole.

Varhaiskasvatuksen opetussuunnitelman perusteet 2022 OPH

Tampereen kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma 2022

[Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet](#) 2014. OPH: Helsinki.

<https://www.tuni.fi/fi/tule-opiskelemaan/musiikin-tutkinto-ohjelma-musiikkipedagogi-monimuotototeutus>

Ahonen, L. 2017. Vasun käyttöopas. Jyväskylä: Bookwell Digital Oy.

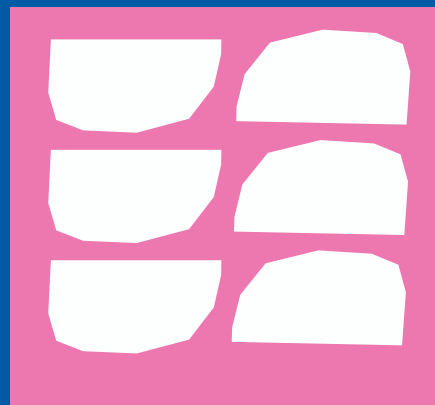
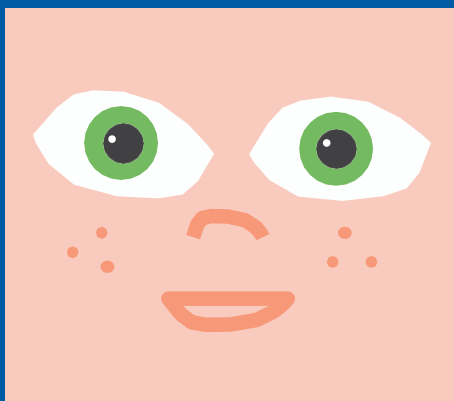
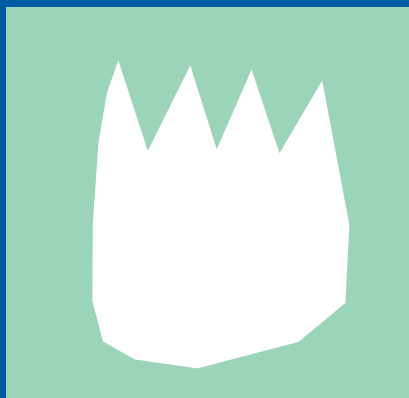
Halme, Karimäki ja Rusanen (toim.), **Taiteen taikaa varhaiskasvatukseen - Taikava-kehittämishankkeen raportti 2014-2016**. Vantaa 2016

Karlsson, L. 2013. Kerrottu - kirjoitetun ja puhutun kohtaupaikka - Näkökulmia lastenkulttuuriin. [Lapset kertovat -hanke](#). Verkkolähde

Martinez-Abarca Terhi, Nurmi Riikka: **Loikaten leikkiin, rohkeasti rooliin - Draamakasvatusta 1-7-vuotiaille**. Lasten keskus 2015

[Roponen, Marjaana. 2016. Mitä on sanataide? Kaltio 4/2016.](#)

Ruokonen, I. & Rusanen, S. 2009. **Esteettinen kasvattaja kulttuurisena kasvattajana**. Teoksessa Ruokonen, I, Rusanen, S. & Välimäki A-L. (toim.) **Taidekasvatus varhaiskasvatuksessa. Iloa, ihmettelyä ja tekemistä**. Helsinki: Yliopistopaino Oy. Verkkojulkaisu

Työryhmä:

Johtava museolehtori Anne Keskitalo, Kulttuuri- ja vapaa-aikapalvelut
Lastenkulttuurin johtava koordinaattori Marianna Lehtinen, Kulttuuri- ja vapaa-aikapalvelut
Palvelupäällikkö Niina Salmenkangas, Kulttuuri- ja vapaa-aikapalvelut
Kehittämispäällikkö Sanni Pöntinen, Kulttuuri- ja vapaa-aikapalvelut
Suunnittelija Virve Savolainen, Kasvatus- ja opetuspalvelut
Erikoissuunnittelija Sari Salomaa-Niemi, Kasvatus- ja opetuspalvelut
Lastentarhanopettaja ja Vasu-agentti Anne Olsson, Kasvatus- ja opetuspalvelut
Lastentarhanopettaja ja Vasu-agentti Marjo Leväharju, Kasvatus- ja opetuspalvelut
Lastentarhanopettaja ja Vasu-agentti Erika Halonen, Kasvatus- ja opetuspalvelut
Lastentarhanopettaja ja Vasu-agentti Kata Lindberg, Kasvatus- ja opetuspalvelut

Graafinen suunnittelu: Tanja Ritvanen, Kulttuuri- ja vapaa-aikapalvelut

Kuvitus: Noora Federley, Kulttuuri- ja vapaa-aikapalvelut

TAMPERE